

Patrón bezpečného putovania a šťastného návratu

Začiatok mesiaca november patrí sviatku Všetkých svätých. Kult jedného z plejády svätcov je (nielen) na Kysuciach mimoriadne rozšírený. Každému Turzovčanovi je notoricky známa kamenná plastika sv. Jána Nepomuckého. Už dve storočia bdie nad dopravnou

tepnu v centre mesta a dnes sa tu zbiehajú chodníky a cestičky zo všetkých strán. Pred niečo viac ako sto rokmi pribudla i železnica. Ak je sv. Ján Nepomucký aj patrónom bezpečného putovania, v Turzovke to vo vzhlade na jeho polohu platí dvojnásobne.

Najskôr stručne o osobe svätca. Predpokladá sa, že sa narodil okolo roku 1350 v obci Pomuk v juhozápadných Čechách. Jeho prímene Nepomucký vzniklo neskorším chybným čítaním latinského výrazu *De Pomuk* (z Pomúk, resp. Pomucký), z ktorého vzniklo Nepomuk (Nepomucký). Pôsobil ako notár na generálnom vikariáte pražského arcibiskupstva, po vysviacke koncom roka 1380 sa stal farárom v pražskom kostole sv. Havla. Študoval cirkevné právo na univerzitách v Prahe a Padove. Po návrate do Prahy sa stal kanonikom. V tom čase došlo k zhoršeniu vzťahov medzi českým kráľom Václavom IV. a pražským arcibiskupom Jánom z Jenštejna, ktorý vymenoval Jána za svojho generálneho vikára. Na zhoršené vzťahy kráľa a arcibiskupa doplatili najbližší arcibiskupovi spolupracovníci, predovšetkým vikár Ján Nepomuk, ktorého na škripci mučili a páliť faklami (dokonca i kráľ osobne). Potom ho polomŕtveho 20. marca 1393 večer vyvliekli na Karlov most a hodili do Vltavy. Jánovo telo vylovili a pochovali v blízkom kostole sv. Križa, neskôr ho preniesli do svätovítskej katedrály. Za blahoslaveného bol vyhlásený v roku 1720 a za svätého v roku 1729. Je uctievaný ako mučeník a patrón spovedníkov, kňazov, pltníkov, mlynárov, tiež bezpečného putovania a šťastného návratu, ochrancom pred potopami, preto býva jeho socha často pri cestách, mostoch a pod. Jeho atribútmi sú kríž v ruke, päť hviezd, prst cez ústa či palmová ratolesť. Jeho kult sa rozšíril najmä v období baroka.

Aj na území Kysúc, resp. turzovskej farnosti sa šíril už v tomto období a stal sa veľmi obľúbeným svätcom. Vo farskom kostole sa nachádza dodnes na bočnom oltári socha tohto svätca a v prvej polovici 19. storočia tam boli umiestnené aj jeho dva obrazy. Exteriérová plastika sa však prvý raz spomína už v roku 1728 (v tom čase bola ešte súčasťou farnosti aj Vysoká s Makovom) pri Pavelkovom dome zrejme v Makove. Pravdepodobne to bola len drevená socha, pretože neskoršie pramene ju už nespomínajú. Aj priamo v Turzovke sa objavila drevená socha sv. Jána Nepomuka asi v polovici 18. storočia a stála na pláci U Janešika. Ale už aj spomenuté údaje svedčia celkom jasne o obľúbenosti kultu tohto českého svätca, dokonca nedlho po jeho beatifikácii a svätorečení. Ale kamenná, dodnes stojaca plastika sv. Jána bola postavená neskôr. Žiaľ, ani dnes nevieme, kto bol jej autorom a ani bližšie informácie o ňom. Jediny priamy historický prameň, ktorý o nej hovorí je kánonická vizitácia farnosti z roku 1828. Tá je ale v opise veľmi stručná: „v obvode farnosti sa pred panským domom nachádza kamenná, požehnaná socha sv. Jána Nepomuckého.“ V neskoršom období nič o nej zistil tunajší historik a farár K. Točík. Vo farskej kronike uviedol, že podľa ľudového podania bola socha postavená na pamiatku

obrátenia Turzovčanov z luteranizmu na katolicizmus. Keď v roku 1943 dokončil svoj rukopis o dejinách farnosti, tam celú záležitosť opísal nasledovne: „Socha sv. Jána už stála pred panským domom. Roku 1806 Adam Pekník uložil 100 zlatých na sochu, ktoré mala požičaná Barbara Čížmíková, potom Jozef Feldzahn. Peniaze prijal farár Ladislav Sluka. Z týchto peňazí postavili sochu sv. Jána Nepomuckého na pamiatku, že obec sa stala čisto katolíckou od úmrtia posledného luterána roku 1812. Sochu vystavili pravdepodobne roku 1820.“ Točík síce uvádza viac údajov, ale niektoré predsa vyvolávajú otázky. Zaujímavá je napr. ľudová tradícia o tom, že by zhotovenie plastiky svätca súviselo s úplným zánikom evanjelikov v Turzovke. Prešli sme Točíkom spomenutý rok 1812 v turzovských úmrtných matrikách, ale nebolo to nič platné. Vtedajší farár jednoducho pri úmrtí vierovyznanie zomrelého nezapisoval, ako to bolo neskôr zvykom. Tým je táto teória v podstate nepreukázateľná. Navyše to bolo v roku 1728 posledný raz, kedy sa vo farnosti objavovali evanjelici. Boli tu dvaja a k tomu viac ako dvesto novokonvertitov. Neskoršie pramene z 18. či začiatku 19. storočia už evanjelikov vo farnosti, ani v Turzovke samotnej nevykazovali. Ďalej, peniaze požičala Barbara Čížmíková Adamovi Pekníkovi, išlo o 200 zlatých, ktorý mal z tejto sumy zaplatiť jej pohreb, postaviť

sochu sv. Jána Nepomuckého a obnoviť bočný oltár sv. Barbory. O tomto sa dozvedáme z Barborinho testamentu z 2. januára 1795. Z toho vyplýva, že socha sa plánovala dlhší čas a nezdá sa, že by to súviselo so zánikom evanjelického vyznania v Turzovke. Prečo k zhotoveniu sochy došlo až za taký dlhý čas, nevieme. Vizitácia z roku 1815 ju ešte nespomenula, lepočet 1820 uviedol až K. Točík. Nemusí to ale nevyhnutne znamenať, že to je presný dátum. Kým sa však neobjavia údaje, ktoré by to spochybnili, resp. spresnili, musíme sa držať aktuálne dostupných informácií.

Dielo neznámeho autora v Turzovke zobrazuje svätca oblečeného v čiernej klerike (dlhý, po členky siahajúci odev vpredu zapínajúci sa radom gombíkov), bielej rochete (po kolena siahajúce rúcho, zdobené krajkou) a hnedej almúcií (kožušinový plášť), na hlave s čiernym biretom. V ruke drží kríž a zlatú laliu. Okolo hlavy má svätožiariu s piatimi hviezdami.

Viac sa o tejto pamiatke nateraz zistiť nepodarilo. V roku 2006 sochu obnovil Spolok priateľov Turzovky a na stĺp osadil bronzovú tabuľu s textom *Svätý Ján Nepomucký – prícestný stĺp s polychromovanou kamennou plastikou – rustikálna práca neznámeho autora zo začiatku XIX. storočia – národná kultúrna pamiatka. Pri pohľade na jej súčasný stav sa do popredia opätovná potreba jej zreštaurovania.*

VÝROČIA ČLENOV

V novembri oslávili okrúhle a polookrúhle životné jubileá členovia Spolku

Peter Kozák,
Čadca

Ing. Tatiana Marejková,
Turzovka

Peter Kaduch,
Turzovka

Želáme im všetko najlepšie, najmä pevné zdravie a v ďalších rokoch života veľa šťastia, úspechov a rodinnej pohody.

NOVÁ AKTIVITA SPOLKU - VÝZVA

V uplynulom čísle Spolkového hlásnika sme verejnosť informovali o pripravovanom vydavateľskom zámere Spolku. Dozrel čas, detailnejšie ho predstaviť a zároveň vyzvať členov i verejnosť na jeho podporu. V ostatnom hlásniku sme predstavili predkov spisovateľa Pavla Hrtúsa Jurinu. Jeho tvorba by mala byť mnohým známa. Ale čo jeho spisovateľské začiatky?

Sú roztrúsené po rôznych dobových novinách a časopisoch a nie sú ani zďaleka tak známe, ako jeho neskoršie diela. Preto sme sa rozhodli zosumarizovať jeho novinové príspevky do ucelenej publikácie a prispieť tak k lepšiemu poznaniu jeho diela i osobnosti samotného spisovateľa. Pomocnú ruku nám podali bibliograf, redaktor, literárny vedec **Dr. Blažej Belák**, doslov knihy napíše Jurinov osobný priateľ **prof. František Vnuč**. O hodnotné kresby a grafickú stránku publikácie sa postará kysucký rodák a renomovaný umelec **Miroslav Cipár**. Na spolupráci sme sa dohodli aj s popredným slovenským katolíckym

vydavateľstvom **Spolkom sv. Vojtecha** (kde mimochodom P. Hrtus Jurina pred svojou emigráciou pracoval), ktoré zabezpečí redakčné úpravy, celkový grafický vizuál, propagáciu i rozširovanie diela. Veríme, že z tejto vzájomnej spolupráce vziđe kvalitné a pekné literárne dielo.

K zdarnému vydaniu, ktoré plánujeme na máj/jún 2021 však potrebujeme aj pomoc čienskej základne či širokej verejnosti. Prichádzame preto s ponukou predplatenia publikácie. **Zaslaním čiastky min. 10 € v prospech nášho účtu** (IBAN SK12 0900 0000 0003 1034 0326, do poznámky pre prijímateľa uveďte KNIHA, aby sme vedeli Váš príspevok správne identifikovať) **si zabezpečíte jej výtlačok**, ktorý si môžete prevziať na slávnosti uvítania knihy, príp. členovia Spolku na výročnej členskej schôdzi (ak sa takéto podujatia budú môcť uskutočniť). **Ak svoj príspevok zašlete v termíne do 30. marca 2021**, zabezpečíme vytlačenie Vášho mena v novej knihe v zozname tých, čo sa zaslúžili o jej vydanie. Všetkým darcom vopred veľmi pekne ďakujeme!

DROBNÍČKY

Nedávno avizovaná aplikácia **Pamäť mesta Turzovka na webovom portály je už spustená. Priebežne je dopĺňaná o pohľadnice a fotografie mesta z dávnejších i novších období. Všetci záujemcovia si ju môžu nájsť na adrese: <http://www.pammap.sk/turzovka>**

K tejto aplikácii postupne pribudne aj facebookovská stránka, kde budú publikované novinky s cieľom propagácie celého projektu či výzvy smerom k verejnosti. Ako bolo spomenuté aplikácia je len v začiatkoch, postupne

sa naplňa materiálmi. K jej obsahu však môžu prispieť všetci Turzovčania alebo rodáci, ktorí vlastnia historické fotografie či pohľadnice mesta, fotografie budov, mestských častí, vítané sú však aj fotografie z rodinných albumov, z rôznych udalostí a pod. Ak také vlastnité a chceli by ste ich pre tieto účely zapožičať, kontaktovať môžete náš spolok (spolok.spt@gmail.com), alebo priamo administrátora aplikácie Pamäť mesta Turzovka, člena nášho Spolku Miroslava Baranka. Vopred ďakujeme všetkým ochotným občanom za spoluprácu.

Pamäť mesta Turzovka

www.pammap.sk